

УДК 7:615

*Ольга Сорока,
м. Тернопіль*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО Й АРТ-ТЕРАПІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розкриваються поліфункціональні можливості образотворчого мистецтва й арт-терапії та здійснюється їх порівняльний аналіз. Охарактеризовано вплив арт-терапії на емоційне самопочуття і психічне здоров'я особистості, групи, колективу. Виділено механізми психологічної дії мистецтва. Розглянуто техніку візуалізації, «активної уяви». Зазначено, що для арт-терапії важливішим є власне процес творчості, щирість і повнота самовираження, а не кінцевий продукт і його оцінка.

Ключові слова: образотворче мистецтво, арт-терапія, функціональні можливості.

В умовах поглиблення демократизації вітчизняної освіти, активної трансформації суспільства, усвідомлення загрози бездуховності актуальними і значущими в освітній сфері стають загальнолюдські цінності. Серед засобів формуючого впливу виключної функціональної ролі набуває образотворче мистецтво. Оскільки образотворче мистецтво загальноновизнано складовою духовної культури суспільства, цілком очевидним виступає його неоціненне значення для цілісного виховання особистості, її емоційного, естетичного й інтелектуального розвитку.

Педагогічні аспекти використання творів образотворчого мистецтва неодноразово були предметом пильної дослідницької уваги

ряду теоретиків і практиків (В. Алексеева, Е. Белкіна, Н. Ветлугіна, В. Вільчинський, С. Коновець, В. Кузін, Г. Лабунська, Л. Масол, О. Мелік-Пашаєв, О. Рудницька, О. Савченко, Н. Сакуліна, Г. Тарасенко, О. Щербаков, А. Щербо та ін.).

Можливості мистецтва, в тому числі й образотворчого, та їхній вплив на особистість розглядали Б. Ананьєв, Р. Арнхейм, Л. Виготський, С. Максименко, С. Раппопорт та ін.

Філософські й соціологічні аспекти сутності арт-терапії вивчали російські дослідники: Е. Бурно, Г. Бурковський, О. Копитін, Л. Лебедева, Р. Хайкін та ін. Серед вітчизняних дослідників відомі праці О. Боряк, О. Вознесенської, О. Деркач, Л. Калініної, О. Піхтар, І. П'ятницька-Позднякової, І. Ушакова, О. Федій та ін.

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз ключових аспектів образотворчого мистецтва й арт-терапії.

З'ясуванням сутності мистецтва займаються різні галузі людинознавства: філософія, мистецтвознавство, психологія, педагогіка тощо. З філософської точки зору мистецтво являє собою специфічну форму суспільної свідомості і людської діяльності, що представляє собою творчий відбиток дійсності в художніх способах.

Естетика розглядає мистецтво як вид духовної діяльності людей, який формує і розвиває здатність творчо перетворювати навколишній світ за законами краси, реалізуючи універсальні потреби людини в сприйнятті дійсності в розвинутих формах чуттєвості.

Психологія визначає мистецтво як форму духовно-практичної діяльності, у якій розвиваються й освоюються загальнолюдські якості, змістові аспекти діяльності, нові форми спілкування, що і дозволяє розглядати його в якості засобу розвитку мовної комунікації.

У свою чергу педагогіка вбачає у мистецтві найважливіший засіб розвитку і виховання особистості. У процесі взаємодії людини з мистецтвом відбувається її прилучення до цінностей культури і суспільства. Крім того, мистецтво виступає засобом соціалізації й одночасно індивідуалізації особистості.

Згідно з визначенням тлумачного словника російської мови мистецтво – це «творче відображення дійсності в художніх образах» [12, с. 252]. «Мистецтво – універсальний засіб вираження почуттів, настроїв, особистісних відносин і досягнення самореалізації – одночасно виступає універсальним методом

пізнання духовної спадщини людства, краси і реальності навколишнього світу, що дозволяє не ламати природну індивідуальність дитини, а використовувати його особливості на благо розвитку» [13, с. 4]. Таким чином, мистецтво можна розглядати як засіб самопізнання, саморозвитку, самовираження, самотерапії. Якщо, за словами Ш.Блонделя «перша пелюшка немовляти – саван його природної індивідуальності» [13, с. 4], то мистецтво допомагає розвитку цієї природної індивідуальності, збагачуючи духовний світ дитини [2].

Цілющі здібності мистецтва були усвідомлені ще в давнину, і пов'язували їх передусім з катарсисом – очищенням. Катарсис може досягатися як через сприйняття, так і через вираження. Виразити щось – означає, звільнитися від нього або, принаймні, зменшити його інтенсивність, розділити з іншими, побачити з боку. Можливо «ви-говорити», «ви-співати», «ви-малювати», «ви-грати», «ви-танцювати» переживання, тобто перенести їх на щось зовнішнє – музику, малюнок, танець, вірш, а потім вже розгледіти, розчути, зрозуміти й усвідомити їх [8, с. 50].

У різних наукових працях, присвячених педагогічним, естетичним, психологічним аспектам мистецтва, воно розглядається як:

- галузь творчої діяльності людини, що відрізняється переважанням естетичної функції;
- галузь, відповідальна за створення безперервної духовної і культурної спадкоємності в історії;
- фундамент особистості, вид людської діяльності, що створює цілісну картину світу в єдності думки і почуття в системі емоційних образів.

Л. Виготський у «Психології мистецтва» аналізує феномен мистецтва з різних точок зору: мистецтво як пізнання, мистецтво як вираження несвідомого, як катарсис, як прийом. Він пише: «Акт мистецтва є не містичний акт нашої душі, а такий же реальний акт, як і всі інші рухи нашої сутності, але тільки він перевершує за своєю складністю всі інші» [4, с. 333].

У мистецтві, як стверджує М. Каган, відбувається органічне злиття чотирьох основних видів діяльності – пізнавальної, творчої, ціннісно-орієнтаційної і комунікативної [7].

Варто зазначити, що серед різних видів мистецтв саме образотворче справляє на людину чи не найефективнішу дію, бо завдяки своїй універсальності воно поглиблює знання, інтенсифікує візуальний і сенсорний досвід, формує загальну та естетичну культуру особистості.

Головна ознака образотворчого мистецтва полягає в тому, що воно безпосередньо зображує подобу самих предметів і явищ у їхньому чуттєвому бутті, думки ж і переживання автора передаються сприймаючому опосередковано, через цю почуттєву сферу. Образотворче мистецтво належить до невиконавчих видів, воно найчастіше не потребує посередника між автором і глядачем. Головним предметом пізнання в живописі виступає людина з її внутрішнім світом, її відношенням до суспільства і природи, до дійсності взагалі. При цьому живопису властиві образність, асоціативність і емоційна забарвленість.

Образотворче мистецтво як мова художньої комунікації має свої особливості, так само як і образотворча мова кожного художника. Важко переоцінити роль образотворчого мистецтва у розвитку фантазії та уяви дітей. На папері і в пластиліні або з використанням будь-яких інших художніх матеріалів, дитина може втілити свої мрії, бажання, фантазії, передати те, що важко висловити словами. Отже, заняття образотворчим мистецтвом активізують та розвивають пізнавальні процеси, а значить і в цілому, сприяють інтелектуальному розвитку дітей, формуванню раціонального та емоційного інтелекту, так як у процесі образотворчої творчості задіюється не тільки права півкуля, відповідальна за формально-логічне мислення, але і ліва, відповідальна за образне мислення та інтуїцію [2].

Образотворче мистецтво «забезпечує гармонію інтелектуального та художньо-естетичного розвитку особистості, сприяє збагаченню її емоційно-почуттєвої сфери, розвиває її пізнавальну й творчу активність, естетичні потреби і самки, допомагає їй включитися в процес засвоєння та творення художньо-естетичної культури своєї нації» [17, с. 146].

Усі види образотворчого мистецтва розраховані на зорове сприймання їх людиною, але у процесі художньо-творчої діяльності та практичної роботи відбувається синтез чуттєвої сфери людини. Як підкреслює Л. Масол, «природні здібності до зорово-просторових, акустично-образних, вербальних та інших розумових операцій реалізуються дитиною комплексно і, що свідомість учнів сприймає навколишнє середовище одночасно всією сенсорною пам'яттю: зором, слухом, нюхом, дотиком, смаком, які перетинаються образно і вербально, емоційно і практично» [10, с. 20].

Окрім цього образотворче мистецтво передбачає розвиток чуттєвих, міметичних (нове осмислення образу) та імагінативних (уявлення образу на задану тему в стані розслаблення) потенцій через образи, метафори, споглядання, фантами, проєкції в смислі реалізації естетичного конструювання дійсності [16, с. 509].

У процесі сприймання мистецтва відбувається збудження творчої активності людини, завдяки позитивності художніх емоцій [15]. Однак С. Максименко [6] підкреслює роль і негативних емоцій (гнів, незадоволення), які мають ряд конструктивних сторін, здатних підготувати дух людини до боротьби, до здатності чинити опір. Це сприяє активній життєвій позиції, гнучкому реагуванню на виниклі обставини. Отже, сприймання мистецтва полягає у перетворенні негативних почуттів у позитивну емоцію, що несе в собі мистецтво. Потужним фактором у розвитку позитивних емоцій у процесі образотворчої діяльності є синтез елементів сенсорної інформації, яка сприймається дитиною. Тому розвиток сенсорних відчуттів образотворчим мистецтвом уможливорює повноцінне сприймання дійсності та є основою пізнання світу, першою сходинкою чуттєвого досвіду.

І. Руденко наголошує, що образотворче мистецтво – це єдність художньо-пізнавальної та художньо-творчої основи: наочно-чуттєва, предметно-життєва та емоційна сторони. Свій вплив на суспільне життя людей образотворче мистецтво успішно здійснює за умов його сприймання та відчуття, особливості якого завжди обумовлені здатністю суб'єкта активно інтерпретувати його дійсність [16, с. 513].

Варто враховувати той факт, що спонтанна образотворча діяльність здатна виражати неусвідомлюваний зміст психічного

життя. Згідно з З. Фрейдом, образотворча уява має багато загального з фантазіями і сновидіннями, оскільки, подібно до них, виконує компенсуючу роль і знімає психічну напругу, що виникає при неможливості здійснення інстинктивних потреб. Вона є компромісною формою їх задоволення, що здійснюється не в прямому, а в опосередкованому вигляді.

Останнім часом інтерес до використання мистецтва в психокорекційних, психотерапевтичних цілях, до механізмів його впливу на людину значно виріс. Це пов'язано з необхідністю його використання в роботі з різними категоріями дітей, які мають соціально-психологічні проблеми. Йдеться про інноваційну педагогічну технологію – арт-терапію.

Для розуміння змісту і суті поняття «арт-терапія» розпочнемо з уточнення основних понять. На сьогодні, на жаль, не існує єдиного прийнятого визначення «арт-терапії». Спробуємо розібратися з термінологією.

Якщо розглядати це поняття з позиції генезису його словотворення, то «арт-терапія» складається з двох слів: «арт» і «терапія». «Арт» походить від лат. *artista* – освічений, магістр мистецтва, тобто людина, яка обрала своєю професією публічне виконання творів різних видів мистецтва. Терапія – від грец. *therapeia* – лікування – розділ медицини, що вивчає внутрішні хвороби, розробляє методи їх лікування і профілактики [18].

Особливо термін «арт-терапія» (від англ. *art*: мистецтво, *art-therapy* букв. – терапія мистецтвом) поширений у країнах з англomовним населенням, у першу чергу у Великобританії і США, і означає найчастіше лікування пластичною образотворчою творчістю з метою дії на психоемоційний стан хворого. Наголошується на використанні, передусім, візуальних мистецтв: живопису, графіки, скульптури, дизайну, або таких форм творчості, в яких візуальний канал комунікації відіграє провідну роль (кінематограф, відео-арт, перфоманс тощо) [9, с. 35].

Автори Американського культурного словника англійської мови визначають арт-терапію як засіб, що включає в себе застосування певних видів образотворчого мистецтва, зокрема живопису та скульптури, з метою розуміння та вираження почуттів.

Згідно АНЗАТА – офіційного веб-сайта асоціації арт-терапії у Новій Зеландії та Австралії – арт-терапія чи арт-психотерапія є формою психотерапії, що використовує творчі методи, включаючи візуальні прийоми творення мистецтва, драму, танець/рух для покращення та повідомлення про фізичне, розумове та емоційне самопочуття людини. Більшість арт-терапевтів асоціації АНЗАТА використовують візуальне мистецтво.

У психотерапевтичній літературі використовуються також терміни «образотворча терапія» або «художня терапія», проте вони не тотожні англomовному аналогу і дещо звужують його зміст.

Згідно з визначенням тлумачного словника психіатричних термінів, арт-терапія є одним із видів психотерапії, лікування залученням до мистецтва. З цією метою з «хворим» або обговорюються витвори мистецтва, або використовуються переживання творця – мистецтво слугує для «хворого» можливістю самовираження, відреагування, відволікаючим засобом [3].

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає арт-терапію як метод лікування нервових і психічних захворювань засобами мистецтва та самовираження в мистецтві.

Російська енциклопедія соціальної роботи розглядає арт-терапію як одночасно і способи, і технології реабілітації осіб з обмеженими можливостями засобами мистецтва і художньої діяльності.

Педагогічний термінологічний словник під арт-терапією розуміє терапію засобами мистецтва, що допомагає звільнитися від конфліктів і сильних переживань, розвиває увагу до почуттів, посилює відчуття власної особової цінності і підвищує художні компетенції.

Т. Кісельова надає суттєвого значення можливостям арт-терапії (art – мистецтво, therapies – лікування) як творчому самовираженню [8]. Варто зазначити, що арт-терапія нерозривно пов'язана з образотворчим мистецтвом, оскільки так званий процес «лікування» відбувається саме за допомогою мистецтва.

Сучасна арт-терапія розглядає мистецтво в якості психотерапевтичного чинника, причому традиційна арт-терапія базується на використанні прийомів, методів і продуктів саме образотворчого мистецтва [2, с. 66].

Т. Глухова наголошує, що арт-терапевтичний метод побудований на використанні мистецтва як символічної діяльності і заснований на стимулюванні процесів творчості.

Виділяють основні механізми психологічної дії мистецтва. Перший механізм визначається тим, що мистецтво в символічній формі дозволяє реконструювати конфліктну травмуючу ситуацію і знайти її вирішення через переконструювання цієї ситуації на основі креативних здібностей суб'єкта. Другий механізм пов'язаний з природою естетичної реакції, що дозволяє змінити дію «афекту від страждання до насолоди».

На думку К. Юнга, арт-терапія, що використовує мистецтво, значною мірою полегшує процес індивідуалізації в саморозвитку особистості на основі встановлення зрілого балансу між несвідомим і свідомістю. Найважливішою технікою арт-терапевтичної дії є техніка візуалізації, «активної уяви», спрямована на те, щоб узгодити між собою несвідоме і свідоме за допомогою афективної взаємодії.

Арт-терапія взяла «на озброєння» психотерапевтичні можливості образотворчої діяльності. Сучасна наукова арт-терапія суттєво наближена до первісного, «примітивного» доісторичного мистецтва, оскільки сама по собі не вимагає спеціальних художніх здібностей і заснована на спонтанному самовираженні, певною мірою ігнорує естетичні критерії в оцінці результатів арт-терапевтичного процесу. Для арт-терапії важливішим є сам процес творчості, щирість і повнота самовираження, а не кінцевий продукт і його оцінка аудиторією.

Арт-терапія є незамінним інструментом для дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу людини, для виразу яких слова мало придатні. Окрім цього, арт-терапія апелює до символічної функції образотворчого мистецтва, оскільки вона є одним із чинників психотерапевтичного процесу, допомагаючи людині осмислити й інтегрувати матеріал несвідомого, а психотерапевту – судити про динаміку цього процесу і зміни, що відбуваються у психіці людини, яка займається арт-терапією.

Аналіз зарубіжних і вітчизняних публікацій дозволив визначити суттєві відмінності між образотворчим мистецтвом і арт-терапією (таблиця 1).

**Порівняльний аналіз можливостей
образотворчого мистецтва й арт-терапії**

Ключові аспекти	Образотворче мистецтво	Арт-терапія
Визначення	Мистецтво відображення предметів, явищ у вигляді різних образів (графіка, малярство, фотографія, ліплення тощо)	Турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я особистості, групи, колективу засобами художньої діяльності (спонтанний малюнок у поєднанні з іншими видами творчості) [9, с. 25]
Мета	Розвиток високих естетичних ідеалів на основі особистісно-ціннісного ставлення до реального світу та творів мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і створення художніх образів, формування потреб і здібностей до творчої самореалізації у процесі художнього осмислення світу	Гармонізація розвитку особистості через розвиток здібностей самовираження і самопізнання в мистецтві; створення естетичних продуктів, що об'єктивують у собі почуття, переживання і здібності особистості, полегшують процес комунікації з іншими людьми
Функціональні можливості	Естетична, пізнавальна, комунікативна, символізуюча, стимулююча, функція «підтримки індивідуальності» [5]; виховна, перетворювальна [14]; соціальні функції (естетична, світоглядна, пізнавально-свристична, пізнавальна, художньо-концептуальна, комунікативна, виховна, гедоністична) [17]	Розвивальна, виховна, діагностична, організаційна [1]; Розвивальна, виховна, корекційна, терапевтична, соціалізуюча, індивідуалізуюча, реабілітаційна, діагностична, відволікаюча [9]; катарсична, регулятивна, комунікативно-рефлексивна [11]

Отже, образотворче мистецтво, так само як і арт-терапія, має неповторну властивість бути поліфункціональним. Вони можуть бути використані в цілях оздоровлення, розвитку, виховання і соціалізації дітей. Від сучасного мистецтва арт-терапію відрізняє те, що для неї передусім важливий сам процес творчості і немає необхідності в навичках, а загальним є використання мистецтва як засобу інтеграції і реінтеграції особистості.

Список використаної літератури

1. Алексеева М.Ю. Развитие творческого мышления младших школьников средствами арт-терапии (на материале обучения иностранному языку): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Алексеева Майя Юрьевна. – Курск, 2007. – 240 с.
2. Аметова Л.А. Педагогическая технология использования арттерапии в начальной школе : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Аметова Лидия Анатольевна. – М. : РГБ, 2003. – 326 с.
3. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов / под ред. С.Н. Бокова : в 2-х тт. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 640 с.
4. Выготский Л.С. Психология искусства / [Предисл. А. Н. Леонтьева; Ред. В. Иванов]. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Искусство, 1968. – 576 с.
5. Гришина А.В. Развитие творческой индивидуальности подростков средствами арт-терапии в учреждениях дополнительного образования : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.В. Гришина. – Волгоград, 2004. – 180 с.
6. Загальна психологія / за заг. ред. академіка С.Д. Максименка. – К. : Форум, 2000. – 543 с.
7. Каган М.С. Культура – философия – искусство: диалог / М.С. Каган, Г.В. Холостова. – М. : Знание, 1988. – 63 с. – (Серия. Эстетика. №2).
8. Киселева Т.Ю. Педагогическая арт-терапия как средство обогащения социокультурного опыта младших школьников во временном детском коллективе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Киселева Татьяна Юрьевна. – Новосибирск, 2009. – 240 с.
9. Лебедева Л.Д. Педагогические основы арт-терапии в образовании учителя : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01/ Лебедева Людмила Дмитриевна. – М., 2003. – 383 с.
10. Масол Л.М. Методика навчання у початковій школі: [посібник для вчителів] / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. – Х. : Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
11. Медведева И.Я. Разноцветные белые вороны / И.Я. Медведева, Т.Л. Шишова. – М. : Семья и школа, 1996. – 270 с.
12. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова; Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
13. Орехова О.А. Цветовая диагностика эмоций ребенка/ О.А. Орехова. – С-Пб. : Речь, 2002. – 216 с.
14. Программы для общеобразовательных школ, гимназий, лицеев : [Текст] Изобразительное искусство: Рисунок. 1-11 кл. Живопись. 1-11 кл. Основы живописи. 5-9 кл. Основы дизайна. 5-9 кл. Основы народного и декоративно-прикладного искусства. 1-8 кл. / [под ред. В.С. Кузина]. – 4-е изд. – М. : Дрофа, 2002. – 288 с.
15. Раппопорт С.Х. Искусство и эмоции / Семен Хаскелевич Раппопорт. – изд. 2-е. – М. : Музыка, 1972. – 237 с.
16. Руденко І.В. Виховний потенціал образотворчого мистецтва у формуванні творчої активності молодших підлітків [Електронний ресурс] / І.В. Руденко //

36. наук. пр. – Вип. 15. Кн. I. – С. 507-514. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Tmpvd/2011_1/58.PDF
17. Сотська Г.І. Образотворче мистецтво як засіб розвитку особистості // Мистецтво у розвитку особистості : [монографія] / за ред., передм. і післямова Н.Г. Нічкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – С. 137-146.
18. Шапарь В.Б. Словарь практического психолога / В.Б. Шапарь. – М. : ООО «Издательство АСТ»; Харьков: Торсинг, 2004. – 734 с.

Ольга Сорока

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИСКУССТВО И АРТ-ТЕРАПИЯ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

В статье раскрываются полифункциональные возможности изобразительного искусства и арт-терапии и осуществляется их сравнительный анализ. Охарактеризовано влияние арт-терапии на эмоциональное самочувствие и психическое здоровье личности, группы, коллектива. Выделены механизмы психологического воздействия искусства. Рассмотрены техники визуализации, «активного воображения». Указано, что для арт-терапии более важным является процесс творчества, искренность и полнота самовыражения, а не конечный продукт и его оценка.

Ключевые слова: *изобразительное искусство, арт-терапия, функциональные возможности.*

Olga Soroka

IMITATIVE ART AND ART-THERAPY: COMPARATIVE ANALYSIS

The article is dedicated to learning of functional possibilities of imitative art and art-therapy. The attempt was done to conduct the comparative analysis of the key aspects of art-therapy and art. There are accentuated that different spheres of study of human nature work at clarification of essence of the art: philosophy, art criticism, psychology, pedagogic. The art is considered as branch of human's creative activity, that is different by predominance of esthetic function, and it is the reflection of things, phenomena in the form of different types: graphic, painting, photography, modelling. There is submitted the extended conception about imitative art, which belongs to non-executive kinds. Among other kinds of art just imitative makes the most effective influence on person. There was found out that an interest to using of the art in psychcorrectional, psychtherapeutical aims considerably grew, to mechanisms of its influence on a human. There was described about innovative and pedagogical technology, it is art-therapy, which influences on the emotional feeling and psychological health of personality, group, collective by means of art work (spontaneous drawing in conjunction with another kinds of creation). There was defined that art-therapeutic method is constructed on the using of art as a symbolic activity and it is based on stimulation of process of creation. There are extracted the mechanisms of art's psychological activity: the first mechanism tells that art in symbolical form lets us to reconstruct the arbitration, traumatic situation and it lets us to find situation's solution; the second is connected with nature of the aesthetic reaction. There was considered one of the art-therapy's technics – technic of visualization, «energetic imagination» that is aimed at coordination between yourself the non-conscious and conscious by means of affective interaction. There was mentioned that

just process of creation, sincerity and completeness of self-expression are more important for art-therapy, but not the last product and its appraisal by the audience. There were defined the functional possibilities of imitative art: esthetic, perceptual, communicative, symbolizing, incentive, function «the supporting of individuality», reforming, ideological, percept- heuristic, art-conceptual, educational, hedonistic. There was discovered the functional potential of art-therapy: developing, educational, diagnostic, organizing, correctioning, therapeutic, socializing, individualizing, rehabilitation, distracting, katharistic, regulating, communicate- reflexive. There was emphasized that imitative art the same as art-therapy, has an unique ability to be poly-functional. They can be used for sanitation, development, education and children's socialization.

Keywords: *imitative art, art-therapy, functional possibilities.*

Одержано 09.11.2012 р.